

переваги в глобальному економічному середовищі. Теоретики міжнародного бізнесу та конкурентоспроможності економічних систем (М. Портер, М. Тре-сі, Ф. Вірсема, Дж.Ф. Мур, А.М. Бранденбургер, Б. Дж. Нейлбафф та ін.) запропонували низку концепцій як універсальний інструмент утримання ринкової першості на макrorівні та макроекономічної конкурентоспроможності на мега- та глобальному рівнях.

Література

1. Антонюк Л.Л. Міжнародна конкурентоспроможність країн: теорія та механізм реалізації / Л.Л. Антонюк. – К. : Вид-во КНЕУ, 2004. – 275 с.
2. Гальчинский А.С. Основы экономической теории / А.С. Гальчинский, П.С. Ещенко, Ю.И. Палкин. – К. : Вид-во "Вища шк.", 1995. – 471 с.
3. Конкурентоспроможність національної економіки / за ред. д-ра екон. наук Б.Є. Кваснюка. – К. : Вид-во "Фенікс", 2005. – С. 79.
4. Рикардо Д. Начало политической экономии и налогового обложения : сб. соч. – В 5-ти т. / Д. Рикардо. – М. : Госполитиздат, 1941. – Т. I. – 280 с.
5. Робинсон Дж. Экономическая теория несовершенной конкуренции / Дж. Робинсон. – М. : Изд-во "Прогресс", 1986. – 471 с.
6. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов / А. Смит. – М. : Изд-во "Соцэкгиз", 1962. – 683 с.
7. Федоренко В.Г. Політична економія : підручник / В.Г. Федоренко, О.М. Діденко, М.М. Руженський, О.Ф. Іткін / за наук. ред. д-ра екон. наук проф. В.Г. Федоренка. – К. : Вид-во "Алерта", 2008. – 487 с.

Лазур М.П., Павник М.А. Концепции и теории развития конкурентной позиции стран в глобальной экономической среде

На современном этапе экономического развития формирование и эффективное использование определенных конкурентных преимуществ содействует ускоренному развитию производительных сил, научно-техническому прогрессу, росту интенсивности во взаимоотношениях между национальными экономическими системами. Рассмотрены концепции и теории развития конкурентной позиции стран в глобальной экономической среде.

Ключевые слова: конкуренция, совершенная конкуренция, монополистическая конкуренция, олигополистическая конкуренция, чистая монополия, рынки.

Lazur M.P., Pavnyk M.A. Conceptions and theories of development of competition position of countries in global economic environment

Forming and effective use of certain competitive edges assists on the modern stage of economic development to speed-up development of productive forces, scientific and technical progress, to growth of intensity in mutual relations between the national economic systems. Conceptions and theories of development of competition position of countries in a global economic environment are considered in the article.

Keywords: competition, perfect competition, monopolistic competition, oligopolistic competition, perfect monopoly, markets.

УДК 658 (477) **Викл. С.М. Макух – Дрогобицький ДПУ ім. Івана Франка**

ІНСТИТУЦІЙНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ: ВЗАЄМОЗАЛЕЖНІСТЬ ЕКОНОМІЧНИХ І СОЦІАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ

Досліджено екстернальні та інтернальні чинники дії на інтенсифікацію ринкових трансформацій економіки країни. Визначено спектр індикаторів кількісно-якісних характеристик здобутків національної економіки, отриманих внаслідок здійснення низки інституційних перетворень у розрізі регіонів України.

Ключові слова: інвестиції, власність, інституційні перетворення, ринок.

Постановка проблеми. Нові геополітичні умови формування ринкових відносин вносять свої корективи у розвиток світової спільноти і мають своєрідний вплив на еволюцію всієї світової системи господарювання, саме тому їх врахування у виробленні стратегії економічного розвитку є явищем обов'язковим. Пошуки шляхів удосконалення зумовили вибір України (соціально орієнтовану ринкову економіку) та окреслили засоби його реалізації через пріоритетність вирішення завдання соціалізації економіки та орієнтацію на розвиток людського і технологічного потенціалів.

Аналіз останніх публікацій. Стрижнем усіх трансформаційних процесів є майновий чинник. Як показує практика [1-6], "приватизація зачіпає індивідуальні та групові інтереси на різних рівнях та впливає на майбутнє і значним чином може позначитися на майбутньому нації" [1, с. 282]. Ось чому, кінцеві результати ринкових перетворень в країні для самої України знаходяться в прямій залежності від структури їхньої соціальної спрямованості.

Мета дослідження. Аналіз причинно-наслідкових зв'язків між економічними і соціальними процесами під час здійснення інституційних перетворень в Україні.

Виклад основного матеріалу. Оцінити вагомість здобутків української економіки неможливо, не визначивши спектра причинно-наслідкової залежності двох складових (економічної і соціальної) господарського комплексу країни. На думку науковців, невирішеність соціальних питань породжує проблеми, що спонукають до дій, тобто стають "чинником, передумовою і метою економічних перетворень" [2, с. 13]. Уже у середньостроковому періоді неврахування соціальної функції призводить економіку країни до втрати нею не тільки здатності до підвищення своєї ефективності, а й до простого відтворення; гальмує ринкові процеси й несе загрозу загострення соціальних конфліктів, постає ймовірним детонатором соціально-політичного вибуху у суспільстві.

Систематизація виявлених тенденцій і проблем за період здійснення низки інституційних перетворень у національній економіці України [5] (зі залученням іноземного капіталу) відповідно до сфер їхнього прояву дала змогу розподілити їх за інформаційною наповнюваністю на два блоки (економічний і соціальний) й відзначити такі кількісно-якісні характеристики цих складових (табл.).

Завдяки трансформації відносин власності, набув нових сутнісних характеристик кожен із компонентів взаємодії у "парі" суб'єкт-об'єкт, що не могло не позначитися і на окремих аспектах формування національного ринку праці (якісний стан якого [5, с. 203] є, безперечно, і одним з першочергових факторів стимулювання економічного зростання). Руїнація старих виробничих відносин і напрацьованих партнерських взаємозв'язків, зміни у структурі робочої сили, загальне різке зниження якості життя населення України стали підґрунтям для нівелювання значення основних стратифікаційних ознак та активізації процесів поглиблення маргіналізайних проявів у суспільстві. Хоча, згідно з прогнозом (Новий курс: реформи в Україні. 2010-2015 рр.), підвищення темпів росту економіки, зростання рівня доходів у середині країни [6, с. 215], а також зміна структури економіки зумовлюватиме

зростання попиту на кваліфікованих працівників. З іншого боку, вважають, що в умовах низьких темпів народжуваності зростатиме загальний дефіцит трудових ресурсів, а це визначатиме необхідність приїзду на роботу в Україну іноземців, як правило, з країн "третього світу" (які згодні працювати за менші гроші, ніж у країнах Заходу). Тому передбачають істотну зміну балансу потоків робочої сили та скорочення рівня безробіття (за методологією МОП) у середньому за період 2013-2015 рр. до 7,4-7,8 %.

Табл. Наслідки економічних процесів для соціальної сфери

Економічний аспект	Соціальний аспект
1. Вагоме зменшення кількості об'єктів державної власності.	Обвальне вивільнення працівників загострило соціальні проблеми; зросла частка загального безробіття; знизився рівень споживання населенням.
2. Зростання кількості об'єктів ЄДРПОУ різних форм власності (приватної, колективної, міжнародних організацій та юридичних осіб інших держав).	Не заповнено пусті ніші в економіці країни як щодо вироблення необхідних обсягів промислової продукції (їх частка мізерна для задоволення народно-господарських потреб) за рахунок створення нових (модернізації старих) виробничих потужностей, так і щодо створення нових робочих місць.
3. Скорочення частки економічно активного населення.	Відбулася поляризація населення за рівнем доходів: високі прибутки (10-12 %) і низькі доходи – живе на межі бідності або за її межею (більш як 60 %). Співвідношення доходів 10 % найбільш і найменш забезпечених груп населення перевищило гранично припустимі норми і для деяких регіонів досягло 20.
4. Реформа законодавчо-правових інституцій, інфраструктури, охорони здоров'я, освіти, соц. захисту, пенсійного забезпечення населення.	Погіршення фізичного, психічного і соціального здоров'я населення внаслідок його адаптації до складних процесів трансформації і ринкових умов.
5. Суперечливість нормативно-правового законодавства країни щодо прав і обов'язків іноземного капіталу звузила перелік кількості ймовірних стратегічних інвесторів, обмежила на довгострокову перспективу спектр діяльності.	Призвело до зацікавлення тільки тими підприємствами, які за короткий час могли забезпечити повернення вкладеного капіталу з отриманням найбільшого прибутку (сфера послуг, переробні галузі, торгівля нерухомістю, фінансовий сектор).
6. Інтенсивне інвестування переробних галузей промисловості зумовило зростання частки сировини в експортних операціях України й ще більшу структурну деформацію економіки в бік їхнього переважаючого.	Інтенсивне виснаження природних ресурсів, забруднення навколишнього середовища, низький рівень соціального захисту людей праці та місцевого населення; міграція населення.
7. Високі податки і відчислення на матеріальні та інші операційні витрати ставлять під сумнів ефективність і доцільність функціонування приватних підприємств.	Обумовило тіньовий бік діяльності підприємств, призвело до росту специфічного для України феномена – прихованого безробіття, що становить від 20 до 30 % економічно активного населення.

Проте поступ економіки України до постіндустріального суспільства, орієнтованого на прогрес людини, вимагає [2, 3, 5, 6] докорінної перебудови її галузевої структури (реструктуризації й раціоналізації виробництва через скорочення неефективної його діяльності); розвиток сфер, пріоритетним завданням яких є забезпечення умов відтворення людини, розвитку особистості та захист її інтересів. Адже саме рівень доступності для людини основних

матеріальних і соціальних благ та задоволення її різноманітних потреб визначає якість формування людського потенціалу, що є важливим чинником економічного та соціального прогресу.

Висновки. Специфіка розвитку виробничих процесів та економічні умови виступають активним засобом формування економічного мислення в населення країни, визначають рівень економічного статусу різних його прошарків та способу життя. Саме тому зміцнення позицій України серед розвинутих країн світу і Європи залежатиме від кількісно-якісних характеристик її економічного потенціалу та ступеня якості технологічних змін у ньому, що є можливим лише за умови сприяння креативному розвитку людського потенціалу нації.

Література

1. Рогач О. Міжнародні інвестиції: Теорія та практика бізнесу транснаціональних корпорацій : підручник / О. Рогач. – К. : Вид-во "Либідь", 2005. – 720 с.
2. Шевчук П.І. Соціальна політика / П.І. Шевчук. – Вид. 2-ге, [перероб. та доп.]. – Львів : Вид-во "Світ", 2005. – 400 с.
3. Гриненко А.М. Соціальна політика : навч.-метод. посібн. [для самост. вивч. дисц.] / А.М. Гриненко. – К. : Вид-во КНЕУ, 2003. – 309 с.
4. Держкомстат України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.sta.gov.ua>
5. Макух С.М. Особливості функціонування та перспективи розвитку регіональних ринків праці в Україні / С.М. Макух // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.1. – С. 203-208.
6. Новий курс: реформи в Україні. 2010-2015. Національна доповідь / за заг. ред. В.М. Гейця та ін. – К. : НВЦ НБУВ, 2010. – 232 с.

Макух С.Н. Институционные изменения в Украине: взаимозависимость экономических и социальных процессов

Исследованы экстернальные и интернальные факторы воздействия на интенсификацию рыночных трансформаций экономики страны. Выделен спектр индикаторов количественно-качественных характеристик результатов национальной экономики, полученных в следствии осуществления институционных изменений в разрезе регионов страны.

Ключевые слова: инвестиции, собственность, институционные изменения, рынок.

Makukh S.M. Institutional conversion in Ukraine: mutual dependence economical and social processes

The external and internal factors that had effect on acceleration the process of market transformation in Ukraine are investigated. The index spectrum of quantitatively-qualitative characteristics of the national economy achievements that have been received in consequences of realization string institutional alterations in angle of the country's regions is determined.

Keywords: investments, property, institutional transformation, market.

УДК 347.73

Доц. Н.Г. Пайтра, канд. екон. наук;
магістр Р.Р. Мудра – Львівський НУ ім. Івана Франка

ЕЛЕКТРОННІ ГРОШІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Досліджено сутність поняття "електронні гроші" та причини їхнього виникнення в економічному середовищі. Порушено важливе питання безпеки інтернет-платежів та ролі держави у забезпеченні належного нормативно-правового регулювання цих питань. Описано діючі в Україні системи платежів за допомогою електронних